O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI

RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI

2022–2023-O‘QUV YILIDA UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTABLARINING 9-SINF O‘QUVCHILARI UCHUN TARIX FANIDAN YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASINI O‘TKAZISH BO‘YICHA METODIK TAVSIYA VA MATERIALLAR

TOSHKENT – 2023

Imtihon materiallari Respublika ta’lim markazi huzuridagi Tarix fani Ilmiy-metodik kengashining 2023-yil 25-martdagi 1-sonli qarori asosida foydalanishga tavsiya etildi.

Tuzuvchilar:

F. Mahmudova – Respublika ta’lim markazi ijtimoiy fanlar va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirish bo‘limi boshlig‘i.
N. Hakimov – Respublika ta’lim markazi metodisti.
A. Omonov – Respublika ta’lim markazi metodisti.

Taqrizchilar:

Sh. Ergashev – O‘zR FA Tarix instituti katta ilmiy xodimi, t.f.n., dotsent.
E. Abdumannatov – SamDU Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti, fakultetlararo pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi, PhD.
J. Mustafoyev – NavDPI Tarix o’qitish metodikasi kafedrasi katta o‘qituvchisi.
E. Saidov – Xorazm viloyati Urganch tumanidagi 19-sonli umumta’lim maktabi oliy toifali tarix fani o‘qituvchisi.
Q. Exsonov – Toshkent shahar Yangihayot tumani 332-sonli umumta’lim maktabi oliy toifali tarix fani o‘qituvchisi.

Muharrirlar:

O. Y. Musurmonkulova – Respublika ta’lim markazi metodisti.
X. Baxtiyorova – Respublika ta’lim markazi metodisti

TARIX
9-SINF

2022–2023-o‘quv yilida umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 9-sinflarida tarix fanidan yakuniy imtihon ushbu tavsiya etilgan imtihon materiallari asosida og‘zaki shaklda o‘tkaziladi.

Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari metodbirlashmalarining yig‘ilish qaroriga muvofiq yakuniy imtihon materiallariga 15%–20% gacha o‘zgartirishlar kiritishi mumkin. Shuningdek, tarix fani chuqurlashtirib o‘qitiladigan sinf va maktablarda imtihon biletlari 4 ta savoldan iborat bo‘ladi. Tarix fani chuqurlashtirib o‘qitiladigan sinf va maktablarning imtihondagi to‘rtinchi savollari o‘qituvchi tomonidan tuzilib, maktab metodbirlashmasi tomonidan tasdiqlanadi.

Tarix fanidan yakuniy attestatsiya imtihonlari uchun taklif etilayotgan mazkur topshiriqlar umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari asosida tayyorlangan. Ushbu topshiriqlar biletlarda aks ettirilgan bo‘lib, har bir biletda uch yo‘nalishdagi mavzu asosida uchtadan savol beriladi. Topshiriqlar quyidagi mazmunda tuziladi:

1. O‘zbekiston yoki Jahon tarixida mavjud bo‘lgan biror-bir joy nomi bilan bog‘liq bo‘ladi.

2. O‘zbekiston yoki Jahon tarixi fanida davlat boshqaruvi faoliyati yoritilgan hukmdorlardan biri beriladi.

3. O‘zbekiston va Jahon tarixi fanida o‘rganiladigan mavzulardagi atamalarga izoh beriladi.

Birinchi savol bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

T/r	**Baholash**	**Ball**
1	Joy nomining atala boshlagan davrini ayta olishi	1 ball
2	Qayerda joylashganligini xaritadan ko‘rsata olishi	1 ball
3	Tarixiy davlatlarni taqqoslay olishi	1 ball
4	Shu hududda qanday davlatlar mavjudligini bilishi	1 ball
5	Hozirgi kundagi o‘rni (davlat, viloyat)ni bilishi	1 ball
Jami		**5 ball**

Ikkinchi savol bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

T/r	**Baholash**	**Ball**
1	Tarixiy shaxsning to‘liq (yoki asl) ismini bilishi	1 ball
2	Yashagan sanasini (sana noma’lum bo‘lsa asrini) bilishi	1 ball
3	Ichki siyosatdagi islohotlarini ayta olishi	1 ball
4	Diplomatik munosabatlarga oid dalillar keltirishi	1 ball
5	Davlatchilik tarixidagi o‘rniga baho berishi	1 ball
Jami		**5 ball**

Uchinchi savol bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

T/r	Baholash	Ball
1	Tarixiy atamaning ma’nosini tushunishi	1 ball
2	Tarixiy atamaga to‘g‘ri va to‘liq izoh bera olishi	1 ball
3	Tarixiy atama bilan bog‘liq qo‘shimcha ma’lumotlar bera olishi	1 ball
4	Tarixiy atama qo‘llanilgan tarixiy voqealardan misollar keltira olishi	1 ball
5	Tarixiy atamaning qaysi tildan kelib chiqqanligini bilishi	1 ball
Jami		**5 ball**

Izoh: har bir yo‘nalish bo‘yicha ballar yaxlitlanib (bunda yaxlitlangan ball 4,5 dan past bo‘lsa “4” baho, yuqori bo‘lsa “5” baho. Masalan: 5+4+5=14:3=4,6 yaxlitlansa “5” baho, 4+4+5=13:3=4,3 yaxlitlansa “4” baho qo‘yiladi.

O‘quvchilarga bilet olganlaridan keyin tayyorgarlik ko‘rishlari uchun 20 daqiqa vaqt beriladi.

Imtihon topshirish jarayonida o‘quvchi o‘z fikrini faqat darslik materiallari asosida emas, balki boshqa manbalarga tayangan holda ham bayon qilishi mumkin.

1-BILET

1. G‘arbiy Turk va Sharqiy Turk xoqonligini o‘zaro taqqoslang.
2. Muhammad Shayboniyxonning O‘rta Osiyo tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Begar” atamasiga izoh bering.

2-BILET

1. G‘arbiy va Sharqiy Rim imperiyasi o‘rtasidagi farqli hamda o‘xshash jihatlarni taqqoslang.
2. Doro I ning dunyo tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Vaqf” atamasiga izoh bering.

3-BILET

1. Davan davlati hamda Qang‘ davlatini o‘zaro taqqoslang.
2. Muhammad Rahimxon I ning Xiva xonligi tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Paleolit” atamasiga izoh bering.

4-BILET

1. Franklar davlatining Yevropa taraqqiyotidagi o‘rni.
2. Turkiston general-gubernatori fon Kaufman haqida ma’lumot bering.
3. “Xiroj” atamasiga izoh bering.

5-BILET

1. Avstriya-Vengriya imperiyasining Yevropa tarixidagi ahamiyati haqida fikr bildiring.
2. Periklning davlat boshqaruvi haqida ma’lumot bering.
3. “Ultimatum” atamasiga izoh bering.

6-BILET

1. Oltin O‘rda xonligi haqida ma’lumot bering.
2. Jaloliddin Manguberdining O‘zbekiston tarixida tutgan o‘rni haqida ayting.
3. “Protektorat” atamasiga izoh bering.

7-BILET

1. Baqtriya davlati haqida ma’lumot bering.
2. Olimxonning Qo‘qon xonligi tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Mozaika” atamasiga izoh bering.

8-BILET

1. Parfiya va Yunon-Baqtriyani o‘zaro taqqoslang.
2. Mirzo Ulug‘bekning Temuriylar tarixidagi o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Front” atamasiga izoh bering.

9-BILET

1. Urartu hamda Ossuriya podsholiklarini taqqoslang.

2. Zahiriddin Muhammad Boburning dunyo tarixida tutgan oʻrni haqida ayting.
3. “Feodal” atamasiga izoh bering

10-BILET

1. Sparta shahar-davlati haqida ma’lumot bering.
2. Napoleon Bonapartning Yevropa tarixidagi tutgan oʻrni haqida fikr bildiring.
3. “Tanob” atamasiga izoh bering.

11-BILET

1. Dashti Qipchoq haqida ma’lumot bering.
2. Abdullaxon II haqida ma’lumot bering.
3. “Senzura” atamasiga izoh bering.

12-BILET

1. Fors podsholigi haqida ma’lumot bering.
2. Husayn Boyqaro haqida ma’lumot bering.
3. “Xonaqoh” atamasiga izoh bering.

13-BILET

1. Shosh haqida ma’lumot bering.
2. Yustinian I haqida ma’lumot bering.
3. “Iyeroglif” atamasiga izoh bering.

14-BILET

1. Ilk oʻrta asrlarda Xorazm davlati.
2. Chingizxonning harbiy yurishlari haqida fikr bildiring.
3. “Minora” atamasiga izoh bering.

15-BILET

1. Qadimgi Mesopatamiya sivilizatsiyasi. Uning boshqa sivilizatsiyalardan farqli tomonlari haqida ma’lumot bering.
2. Amir Temurning dunyo tarixida tutgan oʻrni haqida mulohaza yuriting.
3. “Manifest” atamasiga izoh bering.

16-BILET

1. Qadimgi Afina davlatining vujudga kelishi va uning Sparta davlati ijtimoiy tuzumidan farqli hamda oʻxshash jihatlari.
2. Ismoil Somoniy haqida ma’lumot bering.
3. “Parij Kommunasi” atamasiga izoh bering.

17-BILET

1. Kesh haqida ma’lumot bering.
2. Oktavian Avgust haqida ma’lumot bering.
3. “Dukchi” atamasiga izoh bering.

18-BILET

1. Karfagen haqida ma’lumot bering.
2. Mahmud G‘aznaviy haqida ma’lumot bering.
3. “Shovinizm” atamasiga izoh bering.

19-BILET

1. Qadimgi Misr sivilizatsiyasi va uning boshqa sivilizatsiyalardan farqli tomonlari haqida ma’lumot bering.
2. Buyuk Karlning harbiy yurishlari.
3. “Manifest” atamasiga izoh bering.

20-BILET

1. Qadimgi Xorazm va Kushon podsholigini o‘zaro taqqoslang.
2. Amir Nasrulloxon haqida ma’lumot bering.
3. “Gildiya” atamasiga izoh bering.

21-BILET

1. Somoniylar va G‘aznaviylar davlatini o‘zaro taqqoslang.
2. Abulg‘oziy Bahodirxon haqida ma’lumot bering.
3. “Deklaratsiya” atamasiga izoh bering.

22-BILET

1. Chexiya davlatining tashkil topishi haqida ma’lumotlar keltiring.
2. Boburiylar sulolasidan bo‘lgan Shoh Jahonning Hindiston tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Keshik” atamasiga izoh bering.

23-BILET

1. Afrosiyob haqida ma’lumot bering.
2. Makedoniyalik Aleksandrning harbiy yurishlari haqida ayting.
3. “Koalitsiya” atamasiga izoh bering.

24-BILET

1. Axsikent haqida ma’lumot bering.
2. Oliver Kromvelning Angliya tarixidagi o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Diktatura” atamasiga izoh bering.

25-BILET

1. Kaspiyorti viloyati haqida ma’lumot bering.
2. Otto fon Bismarkning Yevropa tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Rabot” atamasiga izoh bering.

26-BILET

1. Qang‘ davlati haqida fikrlaringizni bildiring.

2. Ismoil I Safaviy haqida ma’lumot bering.
3. “Kommuna” atamasiga izoh bering

27-BILET

1. Maurya davlati haqida ma’lumot bering.
2. Boburiylar sulolasidan bo‘lgan Akbarshohning Hindiston tarixidagi o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Demokratiya” atamasiga izoh bering.

28-BILET

1. Prussiya qirolligi haqida ma’lumot bering.
2. Pyotr I ning Rossiya tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Shomonlik” atamasiga izoh bering.

29-BILET

1. Movarounnahr haqida ma’lumot bering.
2. Amir Umarxonning Qo‘qon xonligi tarixida tutgan o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Suyurg‘ol” atamasiga izoh bering.

30-BILET

1. Konstantinopol shahrining dunyo tarixidagi ahamiyati haqida fikr bildiring.
2. Buxoro xonligi tarixida Ubaydullaxonning o‘rni haqida fikr bildiring.
3. “Gimnaziya” atamasiga izoh bering.